

Laatua kättilötyöhön

Kättilötyön eettiset ja laadulliset perusteet

LUKIJALLE

Kädessäsi on Suomen Kätilöliiton asettaman laatutyöryhmän työskentelyn tuloksena syntynyt ”**Laatua kätilötyöhön - kätilötyön eettiset ja laadulliset perusteet**”. Tämän raportin tarkoituksena on toimia keskustelun herättäjänä ja näkökulmien avartajana siellä, missä kätilöt yhteistyössä muiden seksuaali- ja lisääntymisterveyden hoitoon osallistuvien kanssa haluavat kehittää työtään ja parantaa hoidon ja palvelun laatua.

Laatutyöryhmän työskentely alkoi elokuussa 1995 ja lopullisen muotonsa raportti sai elokuussa 1998. Työskentelyn kuluessa on käyty monenlaisia vaiheita: ei ole ollut helppoa saada kaikkea asiaa mahdollisimman selkeään ja yksiselitteiseen muotoon, kuvata kätilötyön ydinolemusta ja sitä, millaiselle ideologiselle perustalle kätilötyö rakentuu.

Toivomme, että tämä raportti voisi antaa tarvittavaa pohjaa kätilöille heidän omissa työyksiköissään sekä tavalliselle arkityölle että toiminnan laadulliselle kehittämiselle. Jokaisessa työyksikössä on syytä miettiä, mitä laatu merkitsee omassa yksikössä, miten laatua tehdään käytännössä ja miten laatua voidaan mitata.

Kirjassaan ”Terveystenhuollon laadunvarmistus” Hannu Vuori sanoo osuvasti: ”Parhaimmillaan laadunvarmistus on sitä, että oman talon ihmiset ratkovat oman talon asioita”. Toivotavasti tämä raportti on hyödyksi tässä tehtävässä.

Tämän raportin laatineessa laatutyöryhmässä työryhmän puheenjohtajana on toiminut kätilö Eeva-Liisa Sirviö, Klinikka In-Tiimi, Jyväskylä ja muina jäseninä Oili Aumo, kätilö, Kanta-Hämeen keskussairaala, Hämeenlinna
Kirsi Korkiamäki, kätilö, Etelä-Pohjanmaan keskussairaala, Seinäjoki
Mirja Lunabba, kätilö, Kätilöopiston sairaala, Helsinki
Leena Nurminen, kätilö, Päijät-Hämeen keskussairaala, Lahti
Helena Närvä, kätilö, SHO, Hyvinkään aluesairaala, Hyvinkää
Maija Pajukangas, kätilö, SHO, kouluttaja, Hoitoalan koulutuspalvelu Teema Oy, Pori
Siv Palmqvist, kätilö, terveydenhoitaja, Maarianhaminan äitiysneuvola, Ahvenanmaa

8.6.2004

LUKIJALLE

Tämä nyt sähköisessä muodossa julkaistu versio on vähän painetusta versiosta poikkeava. Kätilöiden eettisiin ohjeisiin on lisätty jälkeempään Manilan kongressissa hyväksytyt kohdat ja muilta osiin tekstiin on tehty lähinnä kielellisiä korjauksia ja/tai selvennyksiä.

Porissa, kesäkuun 8. 2004

Maija Pajukangas-Viitanen
varapuheenjohtaja
Suomen Kätilöliitto

JOHDANTO

Laadun kehittäminen on ollut suomalaisessa terveydenhuollossa yhtenä painopistealueena jo usean vuoden ajan. Kansainvälisen Kätilöliiton (ICM) ja Suomen Kätilöliiton toiminnan yhtenä tavoitteena on ollut parantaa naisille, vastasyntyneille lapsille ja perheille annettavaa hoitoa kehittämällä kätilöiden koulutusta, käytännön hoitotyötä ja tutkimusta. Suomen Kätilöliiton vuonna 1995 asettaman laatutyöryhmän tehtävänä oli laatia valtakunnallinen kätilön ammatin laatukuvaus, joka toimisi pohjana kätilöiden työyksiköissä tekeville hoitotyön laadun kehittämistyölle. Kätilön ammatin laatuvaatimuksia voidaan käyttää työyksikkö- ja organisaatiokohtaisten tai alueellisten laatuvaatimusten laatimisessa eri tehtävissä toimiville kätilöille tai muussa kätilötyön toiminnan kehittämisessä.

Laatutyöryhmän raportti on jaettu neljään osaan, jotka ovat kätilötyön laadun kannalta tärkeitä ja tavoiteltavia:

- **Kätilön määritelmä** on kansainvälisen Kätilöliiton (ICM), Kansainvälisen Naistentautien ja synnytyslääkäreiden Liiton ja WHO:n hyväksymä. Määritelmään on lisätty suomalaisen kätilön asiantuntemus naistentautien sairaanhoidossa.
- **Kätilön tehtävät** määritellään EU:n Kätilödirektiivin (80/155 / EEC Artikla 4.) mukaan täydennettynä kuvauksella suomalaisen kätilön työtehtävistä naistentautien sairaanhoidon alueella.
- **Kätilön ammattietiikkaa** ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö, yleiset ohjeet sekä kätilötyön kansainväliset eettiset ohjeet.
- **Kuvaus kätilötyön laadusta ja ammattitoiminnasta** perusterveydenhuollossa ja erikoissairanhoidossa tulos-, prosessi- ja rakennekriteerien muodossa.

Tämän työn peruslähtökohtana ja tavoitteena on kätilötyölle asetettu laatuvaatimus: **Kätilön työssä toteutuu ammatillinen tieto ja vastuu. Kätilö toimii eettisen vastuunsa tiedostaen ja käyttää tietojansa, taitojaan ja ammattikokemustaan hoitaessaan eri elämänvaiheissa olevaa naista.**

1. KÄTILÖN MÄÄRITELMÄ

Kansainvälisen Kätilöliiton määritelmän mukaisesti ”kätilö on henkilö, joka tultuaan hyväksytyksi sääntöjen edellyttämällä tavalla maassa asianmukaisesti järjestettyyn kätilökoulutukseen, on suorittanut koulutukseen liittyvät opinnot menestyksellisesti ja on saavuttanut rekisteröimiseen ja/tai laillistettuna kätilönä toimimiseen vaadittavan pätevyyden.

Kätilön on kyettävä ohjaamaan, hoitamaan ja neuvomaan tarpeen mukaan naisia raskauden, synnytyksen ja lapsivuoteen aikana, hoitamaan synnytyksiä itsenäisesti omalla vastuullaan ja hoitamaan vastasyntynyttä ja imeväisikäistä lasta. Siihen kuuluvat ennalta ehkäisevät toimenpiteet ja hoito, poikkeavuuksien havaitseminen joko äidissä tai lapsessa, lääkärin avun hankkiminen ja hätätoimenpiteiden suorittaminen silloin, kun lääkärin apua ei ole saatavilla. Kätilöllä on tärkeä tehtävä terveysneuvojana ja kasvattajana. Tämä tehtävä ei kohdistu ainoastaan asiakkaisiin vaan myös heidän perheisiinsä ja koko yhteisöön. Työhön tulee sisältyä synnytystä edeltävää ohjausta ja vanhemmuuteen valmentamista. Työn tulee myös laajentua naistentautien hoidon alueille, perhesuunnitteluun ja lastenhoitoon. Kätilö voi työskennellä sairaaloissa, neuvoloissa, terveyskeskuksissa, asiakkaiden kodeissa tai muiden palvelujen piirissä.” *(Määritelmän ovat hyväksyneet: Kansainvälinen Kätilöliitto ICM, 1990, Kansainvälinen Naistentautien ja Synnytyslääkäreiden Liitto, 1991, WHO 1992 / suora käännös)*

Suomalainen kätilö on koulutuksensa perusteella myös naistentautien hoitotyön asiantuntija sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa. Kätilön tehtävänä on toimia kätilötyön asiantuntijana terveyden edistämisessä, sairauksien varhaistoteamisessa ja hoitavassa toiminnassa. Kätilö on naisen ja perheen kokonaishoidon asiantuntija, joka toimii aktiivisesti yhdessä asiakkaansa kanssa, tarvittaessa hänen puolestaan ja yhteistyössä muun hoitoon osallistuvan henkilöstön kanssa.

Kätilö toimii kätilötyön asiantuntijana perusterveydenhuollon eri toimipisteissä, sairaaloiden poliklinikoilla, naistentautien osastoilla, yksityissektorilla joko toisen palveluksessa tai yksityisenä ammatinharjoittajana. Mikäli naistentautien potilaita hoidetaan muilla kuin varsinaisilla naistentautien sairaanhoidon osastoilla (esim. kirurgiset osastot, syöpätautien- ja sädehoito-osastot), kuuluu kätilö alan asiantuntijana hoitoryhmään.

2. KÄTILÖN TEHTÄVÄT

Kättilön tehtävät on määritelty EU:n Kätilödirektiivissä 80/155/EEC Artikla 4 seuraavasti:

”Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että kättilöillä on ainakin oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa seuraavaa toimintaa:

- 2.1 antaa luotettavaa perhesuunnittelutietoa ja –neuvontaa.
- 2.2 todeta raskaus ja seurata normaalia raskautta, tehdä tutkimuksia, jotka ovat tarpeen normaalin raskauden seuraamiseksi.
- 2.3 määrätä tai neuvoa tehtäväksi tutkimuksia, jotka ovat tarpeen riskiraskauksien toteamiseksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
- 2.4 laatia vanhempien valmennusohjelma ja täydellinen synnytysvalmennuskurssi, joka sisältää hygienia- ja ravitsemusneuvontaa.
- 2.5 hoitaa ja avustaa äitiä synnytyksen aikana ja seurata sikiön tilaa kohdussa asianmukaisia kliinisiä ja teknisiä apuneuvoja käyttäen.
- 2.6 hoitaa normaaleja alatiesynnytyksiä, mukaan lukien välilihan leikkauksen tekeminen tarvittaessa ja perätilasynnytyksen hoitaminen hätätapauksissa.
- 2.7 havaita äidissä tai lapsessa tavallisesta poikkeavat vaaran merkit, jotka vaativat lähettämistä lääkärin hoitoon, ja avustaa lääkäriä tarvittaessa; hoitaa välittömät hätätapaukset, jos lääkäriä ei ole saatavilla, erityisesti irrottaa istukka käsin ja mahdollisesti sen jälkeen tutkia kohtu käsin.
- 2.8 tutkia vastasyntynyt ja hoitaa häntä; ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin ja aloittaa tarvittaessa elvytys välittömästi.
- 2.9 hoitaa äitiä ja seurata hänen toipumistaan synnytyksen jälkeisenä aikana ja antaa hänelle kaikki lapsen hoitoon liittyvät tarpeelliset neuvot, jotta äiti pystyisi huolehtimaan siitä, että vastasyntynyt saa mahdollisimman hyvät kehittymismahdollisuudet.

- 2.10 antaa lääkärin määräämä hoito.
- 2.11 ylläpitää kaikkia toimintaan liittyviä potilasasiakirjoja.

*Lähde: Euroopan yhteisöjen virallinen lehti No L 33/9
11.2.80 > 380L0155. FI*

Naistentautien hoitotyössä kättilön tehtävänä on:

- 2.12 naisen hoidon suunnittelu, toteutus ja arviointi.
- 2.13 kokonaishoidon koordinointi.
- 2.14 seksuaali- ja lisääntymisterveyteen kuuluvan ohjauksen ja neuvonnan itsenäisen toteuttaminen, kuten esimerkiksi rintojen omatoimisen tutkimisen opettaminen, sairauden hoitoon tai sairauden ehkäisyyn liittyvien erilaisten hoitotoimenpiteiden suorittamisen opettaminen, raskauden ehkäisymenetelmien käyttö ja asiakkaan ohjaaminen suojautumaan sukupuoliteitse tarttuvilta taudeilta.
- 2.15 tarpeellisten tutkimusten suorittaminen sekä naisen ohjaaminen tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja hoitoon.
- 2.16 toimia oman alansa asiantuntijana naista hoitavan työryhmän jäsenenä ja vastata sairaalan poliklinikalla tai vuodeosastolla toimiessaan siitä, että hoito on yksilöllistä, asiakkaan ja hänen puolisonsa/perheensä tarpeisiin vastaavaa ja kokonaisvaltaista.
- 2.17 pitää huolta siitä, että hoidossa huomioidaan alan erityispiirteet ja vaatimukset.
- 2.18 lisätä muun hoitoon osallistuvan henkilöstön tietoisuutta em. asioista.
- 2.19 kuolevan ja hänen omaistensa ja läheistensä hoito.

(Laatusuositukset, 1998)

3. KÄTILÖN AMMATTIETIIKKA JA TYÖTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

3.1 Kätilön ammattietiikka

Kätilötyön etiikkaa ohjaavat lainsäädäntö, yleiset ohjeet ja kansainväliset eettiset ohjeet (Liite). Kätilöt kehittävät omaa alaansa osallistumalla kätilötyötä koskevaan tutkimukseen ja koulutukseen ja erityisesti myös hankkimalla monikulttuurisia tietoja ja taitoja. Kätilöt muodostavat kollegiaalisen yhteisön, joka valvoo antamiensa palvelujen laatua sekä kannustaa ja rohkaisee jäseniään korkeatasoisen hoitotyön kehittämiseen ja ylläpitämiseen työyksikössään.

Kätilön ammattietiikan perustana ovat ihmisarvo, ihmiskäsitys ja asiakkaan oikeuksien huomioonottaminen. Ihmiskäsitys on laaja-alainen: Ihminen ymmärretään ainutkertaisena, tietoisena, tajunnallisena ja toimivana kokonaisuutena, jolla on vastuu tekemistään päätöksistä ja ratkaisuihin. Ihmisen elämään olennaisesti vaikuttavia asioita ovat perhe, työ ja muu läheinen elämänympäristö ja myös häntä ympäröivässä kulttuurissa vallitsevat arvo- ja normikäsitykset.

Ihmisarvon kunnioittaminen kätilötyössä tarkoittaa, että kätilö hoitaa asiakkaitaan yksilöllisesti. Kätilön asiakkaita ovat naiset ja perheet erilaisista kulttuureista sekä myös syntymättömät lapset, joiden ihmisarvon ja oikeudet kätilö tiedostaa.

Kätilö toimii persoonallisessa vuorovaikutussuhteessa asiakkaidensa kanssa. Vuorovaikutussuhteessa asiakas ja kätilö ovat aktiivisia osallistujia ja kätilö kannustaa asiakastaan osallistumaan omaan hoitoonsa. Tarvittaessa kätilö toimii asiakkaansa edun puolustajana.

Terveys ymmärretään ihmisen oikeutena säilyttää itsenäinen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky. Kätilö tiedostaa myös ihmisen hengelliset tarpeet hänen perustarpeisiinsa kuuluviksi. Kätilö edistää toiminnallaan ihmisen omien voimavarojen käyttämistä terveyden säilyttämiseksi ja edistämiseksi.

Kätilö tunnistaa omaan työhönsä liittyviä eettisiä ongelmia ja osallistuu aktiivisesti niitä koskevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kätilö tiedostaa sikiötutkimuksiin, raskaudenkeskey-

tyksiin ja lapsettomuushoitoihin liittyvät eettiset ongelmat, erityisesti sikiön oikeuksien toteutumisen. Kätilöllä on oikeus kieltäytyä osallistumasta toimintaan, joka on ristiriidassa hänen oman vakaumuksensa kanssa, kuitenkin niin, että asiakkaan hoitoa ei laiminlyödä.

3.2 Kätilötyötä ohjaavat arvot ja periaatteet

Kätilötyötä ohjaavat kokonaisvaltaisen hoidon periaatteet. Kätilötyön keskeisiksi periaatteiksi olemme valinneet itsemääräämisoikeuden, tasa-arvon, yksilöllisyyden, terveyskeskeisyyden, vastuullisuuden, turvallisuuden, jatkuvuuden, perhekeskeisyyden ja omatoimisuuden periaatteet.

Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan ihmisen mahdollisuutta ja oikeutta itsenäiseen kehittymiseen. Kätilötyössä sen toteutumisen edellytyksenä on, että asiakas saa osallistua häntä itseään koskeviin päätöksiin. Hoitopäätöksiin osallistuminen antaa asiakkaalle mahdollisuuden vastata omasta elämästään. Osallistumisen välttämätön edellytys on, että hän saa päätöksentekonsa pohjaksi luotettavaa ja ymmärrettävää tietoa. Kätilön tehtävä on toimia asiakkaansa kanssa yhteistyössä siten, että periaate voi toteutua. Mikäli asiakas ei itse jostakin syystä kykene käyttämään itsemääräämisoikeuttaan, kätilön velvollisuutena on käyttää tätä oikeutta hänen puolestaan siten, että asiakkaan paras toteutuu.

Tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että jokaisella ihmisellä on yhtäläinen ihmisarvo. Kätilötyössä ymmärretään myös syntymätön lapsi erilliseksi yksilöksi, jolla on ihmisarvo ja oikeus ihmisen arvoiseen kohteluun.

Kätilön työtä ohjaavana eettisenä periaatteena tämä merkitsee, että jokaisella asiakkaalla on oikeus korkeatasoiseen hoitoon ja hoitoon käytettävät resurssit määräytyvät hänen yksilöllisten tarpeidensa pohjalta. Hoitoyhteisössä kätilön tehtävänä on puolustaa asiakkaansa oikeuksia, toimia tarvittaessa hänen puolestaan ja myös edistää koko yhteisön kasvua ammatillisesti toimivaksi ja erilaisuuden hyväksyväksi yhteisöksi.

Yksilöllisyys hoitotyössä tarkoittaa jokaisen asiakkaan hyväksymistä juuri sellaisena kuin hän on. Kätilön on kyettävä tunnistamaan asiakkaan yksilölliseen elämäntilanteeseen kuuluvat voimavarat ja tarpeet. Kätilö antaa tietoa ja keskustelee eri hoitovaihtoehdoista asiakkaan

kanssa. Kätilö tukee asiakasta hänen omassa päätöksenteossaan ja kunnioittaa hänen ratkaisujaan.

Turvallisuuden periaatteen mukaan asiakkaan hoitoympäristö ja ilmapiiri mahdollistavat terveyden edistämisen, ylläpitämisen ja palauttamisen. Kätilön työskentelytapa ja vuorovaikutustaidot ovat turvallisuutta ja luottamusta herättäviä. Hoitoympäristön on oltava rauhallinen ja viihtyisä, eikä se saa aiheuttaa terveydellisiä riskejä.

Terveyskeskeisen toiminnan lähtökohtana ovat asiakkaan omat voimavarat ja hoitamisessa tuetaan hänen terveitä, vahvoja puoliaan. Kätilö pyrkii edistämään terveiden elämäntapojen omaksumista ja kohottamaan tai ylläpitämään asiakkaidensa elämänlaatua. Kätilö neuvoo, ohjaa ja opettaa asiakkaitaan siten, että he voisivat omilla elämäntavoillaan edistää terveyttään, helpottaa sairautensa oireita tai hidastaa sairauden etenemistä.

Vastuullisuus voidaan ymmärtää omistautumisena toisen hyvää varten, työn tekemistä toisen ihmisen hyväksi ja huolenpitoa toisesta ihmisestä, lähimmäisenrakkautta. Kätilön työssä tämä merkitsee, että kaikessa ammattitoiminnassaan hän toteuttaa ihmisyyden eettistä päämäärää: toimintaa toisen ihmisen hyväksi. Tämä toinen ihminen voi olla vielä syntymätön, ainutlaatuinen ihmisolento, jonka puolesta ja parhaaksi kätilön on toimittava.

Kätilö on vastuussa omasta toiminnastaan. Vastuullisuus merkitsee, että työntekijällä on oikeus tehdä itsenäisiä päätöksiä. Vastuullisuuden periaatteen toteuttaminen edellyttää kätilöltä kykyä ja halua arvioida omaa työtänsä kriittisesti ja toimia jatkuvasti oman työn kehittämiseksi. Tämä merkitsee, että kätilöllä on kaikki ne tiedot ja taidot, joita ammatissa edellytetään ja että hän kartuttaa tietojaan ja taitojaan jatkuvasti. Vastuullisuuteen kuuluu omien rajojen tunnistaminen ja toisen asiantuntijan konsultointi, jotta asiakas voisi saada parhaan mahdollisen ammattitaitoisen hoidon.

Jatkuvuuden toteutumisen edellytyksenä on suunnitelmallinen, tavoitteellinen ja koordinoitu yhteistyö, jossa kätilön velvollisuutena on osaltaan varmistua tiedon ja tarvittaessa myös taidon siirtämisestä muille asiakkaan hoitoon osallistuville. Kätilön velvollisuus on varmistua kaikissa hoitotilanteissa siitä, että asiakkaan saaman hoidon taso pysyy laadullisesti korkealla tasolla.

Perhekeskeisyyden toteutuminen edellyttää, että kätilö tuntee asiakkaansa sekä yksilönä että perheensä ja elämänyhteisönsä jäsenenä. Kaikki kätilön ammattiin kuuluvat tilanteet liittyvät naisen ja hänen perheensä elämän yksityisimmälle ja intiimeimmälle alueelle. Kätilön tehtävänä on pitää huolta, että puoliso ja perhe tai muut läheiset saavat mahdollisuuden olla mukana hoitoprosessissa ja että he saavat myös kaiken tarvitsemansa tiedon ja tuen.

Omatoimisuudella tarkoitetaan kaikkia niitä toimintoja, joissa yksilö itse tekee aloitteen ja pyrkii elämälleen ja terveydelleen asettamiinsa päämääriin. Kätilön työssä omatoimisuuden toteutuminen merkitsee, että kätilö aktiivisesti tukee sekä tiedollisesti että taidollisesti asiakastaan ja hänen perhettään ja auttaa tätä itseään toimimaan ja ymmärtämään omien toimintojensa seuraukset. Myös silloin, kun asiakas ei jostakin syystä kykene itse toimimaan, kätilö toimii hänen kanssaan tai puolestaan.

Kokonaisvaltaisuuden periaatteen toteuttaminen merkitsee kätilön työssä, että kaikissa hoitotilanteissa ihmiseen suhtaudutaan itsenäisenä, toimivana persoonana. Hoitamisessa tämä merkitsee, että kätilö antaa asiakkaalleen mahdollisuuden olla oma itsensä, oman perheensä jäsen ja sallii hänen tehdä omat ratkaisunsa.

KÄTILÖTYÖN LAATU

Laatuvaatimus:

Kätilön työssä toteutuu ammatillinen tieto ja vastuu. Hän toimii eettisen vastuunsa tiedostaen ja käyttää tietojaan, taitojaan ja ammattikokemustaan hoitaessaan eri elämänvaiheissa olevia naisia.

TULOSKRITEERIT

1. Seksuaalikasvatus ja perhesuunnittelu

- Asiakas ymmärtää seksuaalisuuden merkityksen osana ihmisen elämää ja parisuhdetta ja saa tarvitsemaansa ohjausta seksuaalisissa kysymyksissä ja perhesuunnittelussa.
- Asiakas ymmärtää sukupuoliteitse tarttuvien tautien leviämistavat ja osaa huolehtia leviämisen ehkäisystä.

PROSESSIKRITEERIT

- Kätilö antaa oikeaa tietoa seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä sekä sukupuoliteitse tarttuvien tautien leviämisestä.
- Kätilö antaa tietoa siten, että yksilö/ryhmä voi sitä ymmärtää.
- Kätilö korostaa pysyvien ihmissuhteiden merkitystä
- Kätilö ohjaa vastuulliseen sukupuoli-käyttäytymiseen.

RAKENNEKRITEERIT

- Kätilö osaa luoda luottamuksellisen ilmapiirin ja ymmärtää eri ikäisiä ja erilaisista lähtökohdista olevia ihmisiä, sekä naisia että miehiä.
- Kätilön oma asennoituminen seksuaalisuuteen ja sen ilmenemiseen asiakkaisissa on myönteinen ja hänellä on kyky ymmärtää ihmisen seksuaalisuuden monimuotoisuutta.
- Kätilöllä on riittävästi tietoa ja mahdollisuus jatkuvasti lisätä tietojaan ihmisen anatomiasta, seksuaalisuudesta, ehkäisymenetelmistä, ihmisuhdeasioista ja eri uskontokuntien ja kulttuurien suhtautumisesta seksuaalisuuteen.
- Kätilöllä on jatkuvasti ajan tasalla olevaa tietoa sukupuoliteitse tarttuvien tautien leviämisestä ja ehkäisystä.

TULOSKRITEERIT

PROSESSIKRITEERIT

RAKENNEKRITEERIT

2. Lapsettomien parien hoito

- Pariskunta kokee saaneensa asiantuntevaa hoitoa ja tukea lapsettomuusongelmassaan
- Pariskunta ymmärtää tutkimusten ja hoidon merkityksen.
- Kätilö ohjaa asiakkaita lapsettomuuden hoitoon liittyvissä tutkimuksissa ja hoidoissa.
- Kätilö tukee asiakkaita psykososiaalisesti lapsettomuushoidon aikana.
- Kätilö toimii kiinteässä yhteistyössä muiden hoitoon osallistuvien kanssa
- Lapsettomuudenhoitoyksikössä työskentelee kätilö asiantuntijatyöryhmän jäsenenä.

TULOSKRITEERIT

PROSESSIKRITEERIT

RAKENNEKRITEERIT

3. Raskaana olevan ja synnyttäneen naisen hoito

- Asiakas kokee saavansa tukea ja apua raskauden ja lapsivuoteen aikana.
- Asiakas osaa hoitaa itseään ja lastaan raskauden ja lapsivuoteen aikana.
- Asiakas ja hänen perheensä valmentautuu tulevaan synnytykseen, vauvanhoitoon, imetykseen ja vanhemmuuteen.
- Asiakas kokee saavansa riittävästi asiaan kuuluvaa tietoa raskauteensa liittyvistä asioista, synnytyksestä ja lapsivuodeajasta ja mahdollisista häiriöistä.
- Asiakas saa asiantuntevaa hoitoa ja ohjasta riskiraskauksissa.
- Kätilö luo luottamuksellisen ja toimivan hoitosuhteen perheen kanssa.
- Kätilö ohjaa ja tukee perhettä valmistautumaan synnytykseen ja lapsen vastaanottamiseen.
- Kätilö tukee äitiä ja perhettä vastasyntyneen hoidossa ja imettämisessä.
- Kätilö tarkkailee raskaana olevan ja synnyttäneen vointia ja tekee luotettavasti kaikki neuvolassa suoritettavat tutkimukset sekä ryhtyy tarvittaviin hoito- tai muihin jatkotoimenpiteisiin tilanteen sitä edellyttäessä.
- Kätilö tunnistaa riskiraskaudet ja ohjaa asiakkaan ajoissa asianmukaiseen hoitoon.
- Kätilö tekee yhteistyötä muiden alojen erityisasiantuntijoiden kanssa.
- Äitiysneuvolassa toimii kätilö, joka on hyvin perehtynyt sekä raskaudenajan terveydenhoitoon että lapsivuoteisen äidin ja vastasyntyneen lapsen hoitoon.
- Kätilö on perehtynyt neuvolatyötä ohjaviin säädöksiin ja muihin ajankohtaisiin ohjeisiin.
- Kätilö hallitsee erilaisia ohjaus- ja opetusmenetelmiä ja hänellä on kykyä toimia erilaisten ihmisten kanssa.
- Kätilöllä on mahdollisuus jatkuvaan ammattitaitonsa ylläpitämiseen ja kartuttamiseen: 1. vuotuinen asiakasmäärä äitiysneuvolassa on riittävän suuri, parhaimmillaan 80 - 100 raskaana olevaa vuosittain. 2. kätilöllä on mahdollisuus pitää ammattitaitonsa ajan tasalla työkieron avulla. 3. kätilöllä on mahdollisuus osallistua alan täydennyskoulutukseen. 4. kätilöllä on riittävästi alan ajankohtaista ammattikirjallisuutta käytössään 5. kätilöllä on mahdollisuus konsultoida muita erityisasiantuntijoita.

TULOSKRITEERIT

PROSESSIKRITEERIT

RAKENNEKRITEERIT

4. Synnyttävän äidin ja vastasyntyneen hoito

- Perhe kokee synnytyksen yksilöllisenä, turvallisena ja mahdollisimman lempeänä.
- Isä/tukihenkilö(t) kokee olevansa tasavertainen synnytysteamin (äiti, isä, kätilö, lääkäri) jäsen.
- Vastasyntynyt saa olla rauhassa ensikon-taktissa vanhempiensa kanssa (sisältää varhaisimetyksen).
- Vastasyntynyt saa tarvitsemansa ensi-hoidon.
- Synnyttävä/perhe saa tukea ja asiallista ensitietoa vammaisen tai huonokuntoisen lapsen syntyessä.
- Kätilö hoitaa synnyttäjää kunnioitta-vasti ja yksilöllisesti ja huomioi koko perheen synnytyksen aikana.
- Kätilö käsittelee vastasyntynyttä lempeästi välttämättä turhia toimenpitei-tä.
- Kätilö aloittaa tarvittaessa välittömäs-ti vastasyntyneen virvoittelun.
- Kätilö tukee ja kannustaa synnyttä-jää/perhettä synnytetessä kuollutta lasta tai vammaista lasta.
- Kätilö keskustelee synnytyksen jäl-keen synnyttäjän kanssa synnytys-kokemuksesta ja synnytyksen kulus-ta.
- Synnytystä hoitava kätilö osaa tunnistaa naisen omat voimavarat ja kyvyn synnyt-tää, kätilö asennoituu synnytykseen ihmi-sen elämän luonnollisena tapahtumana ja kykenee kohtaamaan asiakkaan erilaisis-sa kriisitilanteissa.
- Synnytysosastolla työskentelevä kätilö on persoonaltaan kykenevä luomaan hyvän hoitosuhteen, tiedostaa yksilöllisen hoidon merkityksen, tuntee erilaisia kulttuuritapoja ja osaa soveltaa toimintansa niiden mu-kaan sekä kykenee joustavaan työskente-lyyn.
- Synnytysosastolla työskentelevä kätilö hallitsee erilaisia synnytyksen hoitoon liit-tyviä tekniikoita ja lisää jatkuvasti tietojaan ja taitojaan osallistumalla täydennyskoulu-tukseen, perehtymällä alan kirjallisuuteen sekä kehittämällä hoitoa erilaisten projek-tien avulla.
- Synnytysosastolla on ajan tasalla olevat toimintaohjeet riskiraskauksien ja -syn-nytysten hoidosta.
- Synnytysosastolla on toimiva uuden työn-tekijän perehdytys- ja ohjausohjelma.
- Kätilöt osaavat toimia joustavasti ja kol-legiaalisesti

TULOSKRITEERIT

PROSESSIKRITEERIT

RAKENNEKRITEERIT

5. Naistentautia sairastavan asiakkaan hoito

- Asiakas kokee saaneensa yksilöllistä hoitoa.
- Asiakas saa joukkotarkastusten yhteydessä asiantuntevaa tietoa ja ohjausta omaan seksuaaliterveyteensä liittyvissä asioissa.
- Asiakas ja hänen perheensä saa psykososiaalista tukea ja asiantuntevaa hoitoa kuoleman lähestyessä.
- Kätilö hoitaa asiakastaan yksilöllisesti, persoonallisesti ja ammattitaitoisesti, asiakas osallistuu oman hoitosuunnitelmansa tekoon.
- Ohjatessaan asiakkaita kätilö varmistuu siitä, että annetut ohjeet on ymmärretty ja että asiakas on tietoinen oman toimintansa merkityksestä jatkohoidon onnistumisessa.
- Kätilö ohjaa asiakasta naistentauteihin liittyvissä asioissa, vaihdevuosi- ja seksuaaliongelmassa.
- Kätilö auttaa parantumattomasti sairasta naista ja hänen perhettään elämänlaadun säilyttämisessä ja tukee häntä kuoleman kohtaamisessa.
- Kätilö antaa tarvittavan tiedon erilaisista hoitovaihtoehdoista ja tukee naista ja hänen perhettään valintojen teossa.
- Naistentautien poliklinikoilla ja -vuodeosastoilla työskentelee kätilöitä.
- Kätilöt osallistuvat naisten joukkotarkastustoimintaan.
- Kätilö osaa luoda turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin ja kykenee kohtaamaan kuoleman osana elämää.
- Kätilöllä on monipuolista tietoa erilaisista hoitovaihtoehdoista ja mahdollisuus jatkuvaan tietojensa ja taitojensa lisäämiseen.

LÄHDEAINEISTO

Eriksson, Katie
Leijonqvist, Gun-Britt
Nyberg, Kristina
Uuspää, Birgitta
Byfält, Helena	HOITOTAITO
SHKS, Helsinki 1986
Eriksson, Katie (red.)	MOT EN CARITATIV BÅRDETIK
Vårdforskning 5/1995
Institutionen för vårdvetenskap, Åbo akademi
Eskola, Kaarina
Hytönen, Eeva	NAISEN ELÄMÄ JA HOITOTYÖ
WSOY, Porvoo 1997
Hartikainen, Anna-Leena
Tuomivaara, Liisa
Puistola, Ulla
Lang, Leena	KOKO NAINEN
WSOY, 1995
Hendersson, Virginia	SAIRAAHOIDON PERIAATTEET
4. korjattu painos
SHKS, Helsingin 1970
Lauri, Sirkka	PÄÄTÖKSENTEKO HOITOTYÖN PROSESSISSA
SHKS, Hämeenlinna 1985
Pelkonen, Marjaana
Perälä, Marja-Leena (toim.)	HOITOTYÖN LAADUNVARMISTUKSEN PERIAATTEET
Hygienia, Tammer-Paino Oy, 1992
Raatikainen, Ritva	ITSEHOITO JA HOITOTYÖ
SHKS, Helsingin 1986
Rauhala, Lauri	IHMISKÄSITYS IHMISTYÖSSÄ
2. painos, Gaudeamus
Gummerus Oy, Jyväskylä 1985
Savolainen, Irja	HOITOTYÖN PERUSKÄSITTEIDEN – IHMINEN, TERVEYS JA
HOITOTYÖN TOIMINTA – DEDUKTIIVIS-INDUKTIIVISTA
TARKASTELUA
Helsingin yliopisto, Terveystieteiden koulutusohjelma, hoito-opin
linja, kevät 1986
Sivonen, Kerstin
Krogerys-Therman, Iselin	DEN TOTALA HÄLSAN
Studentlitteratur, 1998
Vuori, Hannu	TERVEYDENHUOLLON LAADUNVARMISTUS
SHKS, Vammalan kirjapaino Oy, 1993
WHO	CARE IN NORMAL BIRTH: a practical guide
GENEVA 1996

KÄTILÖIDEN KANSAINVÄLINEN EETTINEN OHJEISTO

Kansainvälisen kätilöliiton (ICM) tavoitteena on kehitystyön, opetuksen ja ammattitaitoisten kätilöiden tarkoituksenmukaisen käytön avulla kohottaa maailmanlaajuisesti naisten, lasten ja perheiden saaman hoidon tasoa. Toiminnan päämääränä on naisten terveyden edistäminen ja siihen pyrkimisessä ICM keskittyy kätilön toimintaan eettisessä ohjeessaan, jossa luodaan suuntaviivoja hyödynnettäväksi kätilöiden koulutukseen, käytännön toimintaan ja tutkimukseen. Tämä eettinen ohjeisto tunnustaa naisen yksilölliseksi persoonaksi, tavoittelee oikeudenmukaista kohtelua ja yhtäläisiä terveyspalveluja kaikille sekä pitää keskinäistä kunnioitusta, luottamusta ja ihmisarvon mukaista kohtelua kaikkien ihmissuhteiden perusedellytyksenä.

I Vuorovaikutussuhteet kätilötyössä

- A. Kätilö kunnioittaa jokaisen naisen oikeutta saada tietoa omien valintojensa pohjaksi ja tukee naista kantamaan vastuunsa seurauksista.
- B. Kätilö tukee naisten oikeutta osallistua aktiivisesti omaa hoitoaan koskevaan päätöksentekoon ja rohkaisee naisia ottamaan omassa kulttuurissaan/yhteisössään kantaa asioihin, jotka koskevat heidän itsensä tai heidän perheensä terveyttä.
- C. Kätilöt, yhdessä naisten kanssa, tekevät yhteistyötä poliittisten ja taloudellisten vaikuttajien kanssa naisten terveyspalvelujen tarpeen määrittämiseksi ja varmistamiseksi, että palvelujen tärkeysjärjestys ja saatavuus on otettu huomioon resurssien jaossa.
- D. Kätilöt tukevat toisiaan ammatillisesti ja pitävät huolta sekä omasta että toisen toisensa omanarvontunnon säilymisestä.
- E. Kätilö tuntee omat ammattiosaamisensa rajat ja tekee tarpeen vaatiessa yhteistyötä muiden terveydenhuollon ammatti-ihmisten kanssa joko konsultoiden tai ohjaten asiakkaan toisen asiantuntijan luo.
- F. Kätilö tunnistaa työssään esiintyvät inhimilliset riippuvuussuhteet ja pyrkii löytämään ratkaisuja niihin luonnostaan liittyviin ristiriitoihin.
- G. Kätilöllä on vastuu moraalisen itsekunnioituksen ja riippumattomuuden säilyttämisestä.

II Käytännön kätilötyö

- A. Kätilö hoitaa naista ja odottavaa perhettä kunnioittaen erilaisia kulttuureja ja pyrkii samalla poistamaan niihin sisältyviä vahingollisia toimintatapoja.
- B. Kätilö vahvistaa naisten realistisia, synnytykseen liittyviä vaatimuksia heidän omassa yhteisössään, vähimmäisvaatimuksena, ettei nainen saisi vaurioita hedelmöityksen tai raskauden yhteydessä.
- C. Kätilöt hyödyntävät ammattiosaamistaan varmistamiseksi turvalliset synnytyksen hoitokäytännöt kaikissa olosuhteissa ja kulttuureissa.

- D. Kätilö ottaa olosuhteista riippumatta huomioon terveydenhuollon palveluja tarvitsevien naisten psyykkiset, fyysiset, emotionaaliset ja hengelliset tarpeet.
- E. Kätilö on omilla terveellisillä elämäntavoillaan esimerkkinä kaiken ikäisille naisille, perheille ja muille terveydenhuollon ammatti-ihmisille.
- F. Koko ammatillisen uransa ajan kätilö pyrkii persoonalliseen, älylliseen ja ammatilliseen kasvuun.

III Kätilön ammatilliset velvollisuudet

- A. Suojellakseen jokaisen ihmisen yksityisyyttä kätilö noudattaa salassapitovelvollisuuttaan ja harkitsee tarkkaan joutuessaan jakamaan näitä tietoja.
- B. Kätilö on vastuussa päätöksistään ja toimistaan sekä niiden seurauksista.
- C. Kätilöllä on oikeus kieltäytyä osallistumasta toimintaan, joka sotii hänen omaatuntoaan vastaan. Tästä huolimatta tulisi jokaiselle naiselle taata elintärkeiden terveyspalvelujen saanti.
- D. Kätilö ymmärtää naisten ja lasten terveyttä vaarantavien eettisiä ja inhimillisiä perusoikeuksia uhkaavien väkivallantekojen merkityksen ja tekee työtä tällaista väkivaltaa vastaan.
- E. Kätilö osallistuu sellaisen terveyspolitiikan kehittämiseen ja toteuttamiseen, jonka tavoitteena on kaikkien naisten ja odottavien perheiden terveyden edistäminen.

IV Kätilötyön tietoperustan ja ammattikäytännön kehittäminen

- A. Kätilö varmistuu siitä, että kätilötyön tietoperustan lisäämisessä käytetyt tutkimusmenetelmät kunnioittavat naisen oikeuksia.
- B. Kätilö kehittää ja jakaa kätilötyön tietoperustaa eri tavoin, esimerkiksi vertaisarvioinnin ja tutkimustyön avulla.
- C. Kätilö osallistuu kätilöiden ja kätilöopiskelijoiden opintoihin liittyvään ohjaukseen.

Käännös: Maija Pajukangas-Viitanen, Pasi Viitanen

International Code of Ethics Midwives (1993)
Täydennetty ja hyväksytty toukokuussa 1999 Manilan kongressissa.